

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Första Kammaren. N:o 27.

Fredagen den 16 April.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 10, angående releringen af utgifterna under Riksstatens Åttonde Hufvudtitel.

24:de punkten.

Bifölls.

25:te punkten.

*Lön för en
rättskemist.*

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Carleson: Om en hvar gjorde sig noga reda för behöfligheten af det anslag, som blifvit af Kongl. Maj:t begärdt för anställande af en ordinarie rättskemist, skulle sannolikt flertalet af Riksdagens ledamöter nödgas erkänna, att detta anslag är angelägnare än många, som utan anmärkning blifvit beviljade till mångfaldigt högre belopp, än det som nu är i fråga. I de fall, der Sundhetskollégii af domstolarne infortrade utlåtanden måste grundas på en kemisk undersökning, blir resultatet af undersökningen ett rättsgiltigt bevisningsmedel, som är afgörande ofta nog för människors framtida väl och ve, någongång för lif och död. På skyndsamheten af en dylik undersökning beror icke sällan huru länge en häktad person skall i häkte qvarhållas, och på sorgfälligheten af undersökningen kan bero huruvida den anklagade skall fällas eller frias. Sundhets-kollégium kan icke omedelbart verkställa de ifrågavarande undersökningarne, utan måste åt en eller flere särskilda personer öfverlåta att utföra dem. Af den person, åt hvilken ett sådant uppdrag lemnas, fordras på en gång en utmärkt, understundom den mest utmärkta, skicklighet såsom kemist och en mycket stor samvetsgrannhet. Och då, såsom hvar och en torde hafva sig bekant, undersökningar af detta slag äro bland de allra vedervärdigaste, som en kemist har att företaga, bör det icke vara förvånande om det för Sundhets-kollégium mött svårighet att inom den tid och på det sätt, som vederbort, få dessa förrättningar utförda.

Lön för en
rättskemist.
(Forts.)

I slutet af 1873 anmälde Sundhets-kollegium i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, att »under tiden från den 1 November 1872 till samma dag 1873 icke mindre än 72 särskilda rättskemiska undersökningar förekommit, bland hvilka 53, omfattande 77 särskilda föremål, blifvit af rättskemisten handlagda; att hvar och en bland dessa undersökningar erfordrat flere dagars arbete och jemna tillsyn, under det att för utförandet af icke få bland dem behöfts flera veckors tid; att rättskemisten icke sällan haft fyra till fem undersökningar på en gång till sig remitterade, hvilka föranledt ganska ansträngdt och oafbrutet arbete, emedan dylika undersökningar borde så snart som möjligt företagas; att rättskemisten under hela året måste ständigt vara beredd att till verkställande mottaga dylika undersökningar och således icke kunde påräkna några ferier eller annan ledighet; att han för utförandet af sitt uppdrag nödvändigt borde hafva eget, helst invid hans bostad beläget laboratorium, hvilken fordran icke utan stor svårighet kunde uppfyllas af den, som vore endast tills vidare förordnad och sannolikt snart skulle söka sig annan, fast plats i stället för den tillfälliga; samt att personer, som vore behörigen kvalificerade till en så maktpåliggande befattning, under sådana omständigheter icke lätteligen skulle vara att tillgå; hvarföre ock collegium uttalade den öfvertygelsen, att, om endast arfvode för ett år åt rättskemisten anvisades, hufvudfrågan härigenom blott blefve uppskjuten och skulle efter årets förlopp å nyo påkalla Kongl. Maj:ts afgörande.»

Sedan Kongl. Maj:ts, med anledning häraf, till 1874 års Riksdag aflåtna proposition derom att lön åt en rättskemist måtte på Sundhetskollegii stat uppföras med 4,500 kronor årligen, blifvit af Riksdagen afslagen på den grund, att erfarenheten ännu icke skulle ådagalagt behovet af att för de rättskemiska undersökningarne inrätta en ordinarie tjänstebefattning, har Sundhets-kollegium ånyo i underdånig skrifvelse den 30 sistlidne November anmält, »att erfarenheten under det förflutna året rättfärdigat Kollegii berörde antagande, enär de rättskemiska undersökningarnes antal ingalunda blifvit förminskadt: att under tiden från den 1 November 1873 till samma dag 1874 hade nemligen 75 sådana undersökningar förekommit, bland hvilka 55, omfattande 75 särskilda undersökningsföremål, måst till rättskemistens handläggning öfverlemnas; att, sedan den först förordnade rättskemisten, hvilken tillika var lektor vid Veterinär-institutet, i början af år 1874 förklarar sig icke kunna fortfarande bibehålla uppdraget, hade de rättsmedicinska undersökningarne verkstälts af adjunkten vid Carolinska institutet, doktor A. Wimmerstedt, hvilket dock icke lärer kunnat ske utan att han fått begagna biträde i fullgörandet af sina åligganden vid detta institut; att under sådana förhållanden och då det vore af stor vigt att dylika undersökningar blefve utförda så snart och så hastigt som möjligt, icke allenast därför att i annat fall ett befintligt gift kunde förstöras eller förändras, utan äfven på det att begångna brott måtte lättare upptäckas och beifras samt ransakningar

icke uppskjutas eller onödigtvis förlängas, Sundhets-kollegium ansett sig ega fullt skäl att förnya sin underdåniga framställning i ärendet, helst med den utveckling af industrien, som bringar en mängd giftiga ämnen in i det dagliga lifvet, det blefve nödvändigt att hafva anställd en kunnig och erfaren person, till hvilken äfven den enskilde kunde med fullt förtroende vända sig för att erhålla nödiga upplysningar och undersökningar; och att Kollegium därför i underdånighet hemställde att Kongl. Maj:t behagade till Riksdagen aflåta förnyad proposition derom, att lön för en rättskemist måtte på Sundhets-kollegii stat uppföras till ett årligt belopp, svarande mot den lön, som åtnjutes af professorer vid universiteten och dermed jemförliga läroanstalter.»

*Lön för en
rättskemist.
(Forts.)*

Med afseende å hvad Kollegium sålunda anfört, har Kongl. Maj:t ånyo af Riksdagen äskat ett årligt anslag af 4,500 kronor, att såsom lön åt en rättskemist på Sundhets-kollegii stat uppföras. Men Kongl. Maj:ts proposition härom är af Stats-Utskottet afstyrkt på den grund, att frågan icke skulle sedan sista riksdagen undergått någon förändring. Två gånger har således Sundhets-kollegium hos Kongl. Maj:t anmält behovet af en ordinarie rättskemists anställande, och två gånger har Kongl. Maj:t, med godkännande af Kollegiets framställning, lemnat Riksdagen del deraf och äskat de erforderliga medlen för behovets fyllande. Huru många gånger bör då detta behof af Kongl. Maj:t för Riksdagen anmälas, och huru skall det ytterligare bevisas för att af Riksdagen erkännas? Det skulle måhända, om saken lemnades på sin närvarande ståndpunkt, blifva möjligt att för Riksdagen framdeles visa, huruledes i saknad af en ordinarie rättskemist inträffat, att en rättsmedicinsk undersökning blifvit så fördröjd, att ett väsentligt bevis om ett begånget brott försvunnit, att en häktad person blifvit kvarhållen i häktet ett halft eller helt år längre än eljest varit behöfligt, att en anklagads ransakning och dom onödigtvis blifvit uppehållen ett halft år eller kanske längre, eller att ändtligen en rättsmedicinsk undersöknings bristfällighet haft till följd, att en brottsling blifvit frikänd eller en oskyldig sakfäld. Sådant skulle måhända icke blifva omöjligt att i en framtid bevisa: men förmodligen är det ingen, minst bland denna Kammares ledamöter, som önskar att en dylik bevisning kan låta sig framställas.

Herr Storckenfelt: Jag har varit i tillfälle att ganska noga underrätta mig om behovet af det högre anslag för Sundhets-kollegium, som Kongl. Maj:t begärt för anställande af en rättskemist. Jag vill icke besvära Kammararen med att höra några skäl af mig, sedan Justitie-statsministern så fullständigt och väl utvecklat de skäl, som tala för saken, utan anhåller endast att, med åberopande af hvad Justitieministern anfört, få yrka afslag å Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Hamilton, Henning: Efter det anförande, som af-

Lön för en
rättskemist.
(Forts.)

gifvits af Hans Excellens Herr Justitie-statsministern, har också jag för min del nästan intet att tillägga. Hvad som särskildt utgör anledning för mig att vilja säga några ord i denna fråga, är min önskan, att icke lärarne i kemi vid Karolinska institutet må behöfva anlitas för det ifrågavarande alldeles oundgängliga behöfvets fyllande. Att verkligen någon behöfves, som kan med full sakkännedom pröfva ett rättskemiskt fall, derom torde väl icke vara något tvifvel. Man kan härtill icke anlita apotekare eller tillfälligtvis i hufvudstaden sig uppehållande kemister, så mycket mindre som erfarenheten ådagalagt, att undersökningar, verkstälde af apotekare och läkare i landsorten. vid en förnyad undersökning af en mera framstående kemist i hufvudstaden visat sig vara felaktiga. Behöfvat af det utaf Kongl. Maj:t äskade anslag är efter min tanke fullt ådagalagdt, och den omständighet, Stats-Utskottet åberopat för afslag derå, eller att förhållandena icke äro förändrade sedan sista riksdagen, utgör för mig ett ytterligare skäl att bifalla Kongl. Maj:ts proposition, ty det bevisar blott, att behöfvat är lika stort nu som då och icke lär för framtiden blifva mindre.

Jag förenar mig i anhållan om bifall till den Kongl. propositionen.

Grefve Beck-Friis: Jag anhåller att ur det vid Kongl. Maj:ts proposition fogade statsrådsprotokoll få uppläsa ett stycke, som förekommer strax före den punkt, som citerades af Justitie-statsministern. Detta stycke lyder så: »Sedan genom nådigt bref den 24 Maj 1872 blifvit förordnad, att en rättskemist skulle tills vidare anställas mot ett årligt arfvode af 2,000 kronor jemte särskild, till omkostnaders bestridande afsedd godtgörelse för hvarje af honom verkställd rättskemisk undersökning, och den till följd häraf, enligt nådigt bemyndigande, af Sundhets-kollegium förordnade rättskemisten den 1 November samma år börjat sin verksamhet, samt Kollegium derefter i underdånig skrifvett den 5 December 1873 på anförda skäl hemställt, att Eders Kongl. Maj:t måtte täckas hos Riksdagen göra framställning om lön på stat. motsvarande en professorslön, för innehafvaren af nämnda befattning, eller ock, derest Eders Kongl. Maj:t skulle finna endast ett års erfarenhet i fråga om mängden och beskaffenheten af de rättskemisten åliggande göromål vara otillräcklig för att derpå grunda den sålunda föreslagna framställningen, höja rättskemistens arfvode för år 1874 till 3,000 kronor.» Det synes häraf, att den auktoritet, som i främsta rummet har att öfvervaka dessa förhållanden, för år 1874 ansåg ett anslag af 3,000 kronor vara tillräckligt för ändamålet. Vid förra årets riksdag var man af den åsigt, att, då någon nämnvärd ökning i de rättskemiska undersökningarne under tiden icke egt rum, samma anslag, som af Kollegium ansetts vara tillräckligt för det då löpande året, äfven borde förslå för 1875, och, då under det nu förflutna året de ifrågavarande undersökningarne fortfarande hållit sig vid ungefär samma siffra som förut, eller

50, har det icke heller nu synts Utskottet vara skäl att för dessa undersökningar tillskapa en ny ordinarie tjänst med ett högre anslag. Särskildt ber jag att få påpeka, att det af departementschefens yttrande till statsrådsprotollet framgår fullt klart, att denne rättskemist skulle blifva helt och hållet likställd med professorerne vid universiteten. Vi skulle då strax hafva en lön för honom på 5 till 6.000 kronor, och, anställd på ordinarie stat, skulle han naturligtvis komma och säga: »Här är jag nu; hvar skall jag arbeta? Jag måste hafva ett laboratorium och betjening.» På det sättet skulle här blifva en kemisk institution, hvars omfattning svårigen låter sig på förhand beräknas, men sannolikt blefve ganska stor. Jag vill vidare hemställa till hvar och en, huruvida det verkliga kan vara skäl, att alla rättskemiska undersökningar, som i vårt land äro nödiga, skolas i Stockholm? Det finnes till exempel ett kemiskt laboratorium i Göteborg, der sådana undersökningar borde kunna verkställas, hvilket ock torde vara fallet med flera andra orter. Kan det då vara så nödvändigt att härför inrätta en omfattande institution i hufvudstaden, helst då hela antalet af dylika undersökningar, såsom Herrarne finna, reducerar sig till 70 för år? Deraf hafva nu redan provincialläkare och apotekare kunnat verkställa 20, och jag är öfvertygad, att, med anlitan af de kemiska institutioner, som finnas här och hvar i landsorterna, antalet af de undersökningar, som behöfde öfverlemnas åt rättskemisten, skulle ytterligare kunna nedbringas. Jag håller för min del före, att det icke kan vara skäl att på den erfarenhet af de rättskemiska undersökningarne, som vunnits på dessa få år, grunda en ordinarie tjänstebefattning med ty åtföljande laboratorium och biträden, m. m., samt anhåller följaktligen om bifall till Utskottets förslag.

*Lön för en
rättskemist.
(Forts.)*

Herr von Koch: Till de skäl för bifall till Kongl. Maj:ts proposition, som blifvit anförda af Hans Excellens Justitie-statsministern, ber jag att få lägga ännu ett, som gör behofvet af en rättskemist än mer kämbart. Det är de många fall af förgiftningar genom farliga färgstoffer, tapeter och tyger m. m., som inträffat på senare tider, och därför måhända äfven en eller annan bland denna Kammares ledamöter varit utsatta. Ett sådant fall har nyligan kommit till min kunskap, som jag här ber att få omnämna. En possessionat af mina bekanta, som åt sig uppförde ett nytt boningshus, lät, förrän han inredde detsamma, i orten af apotekare undersöka de för rummen afsedda tapeterna, hvilka dervid förklarades gifftiga; men från den stund han inflyttade i huset, blef hans hustru sjuk och föll i ett ständigt aftyningsstillstånd. Han lät då sända prof på sina tapeter till den härvarande rättskemisten, som vid undersökning fann dem innehålla betydliga portioner arsenik. För närvarande vistas hustrun utomlands, för att söka återvinna sin helsa, och man hoppas att hon skall göra det; men tvifvelaktigt lär vara, om hon någonsin åter kan blifva hvad hon var före detta sjukdomsfall. Denna händelse

Lön för en
rättskemist.
(Forts.)

utgör ett bevis på nyttan äfven för enskilde deraf, att en med djupare kunskaper utrustad embetsman i dylika fall för dem finnes att anlita. Jag tror för öfrigt aldeles icke att, såsom den siste talaren förestäldt sig, behöfvat af en rättskemist kan blifva tillräckligt tillgodosedt genom kontrollerade undersökningar i landsorten på mer eller mindre bristfälliga laboratorier och af mer eller mindre okunnige laboranter. Våra åkerbrukskemister och andra kemister, som kunna finnas att tillgå i landsorterna, må vara aldrig så skickliga i sina fack, men torde dock sällan vara kompetenta att verkställa de noggranna, ytterst svåra undersökningarne angående gifter. Det händer ständigt, att medicolegala undersökningar, som skett i landsorterna, öfverlemnas till Sundhets-kollegii utlåtande, och då, såsom Justitiestatsministern erinrat, af detta utlåtande ofta beror människors lif och välfärd, huruvida t. ex. en för mord anklagad skall frias eller fällas, är det af den allra yttersta vigt, att Kollegium har en fullt kompetent kemists utsago att grunda sitt omdöme på. Kemister af alla slag äro nu för tiden behöfliga, eftersökta och anlitade öfver allt och stå visst icke att erhålla för ett så godt pris, att ett arvode eller en lön af 4,500 kronor kan anses för högt för en kemist af mera framstående skicklighet. Äfven om för en rättskemist ett lönebelopp af 6,000 kronor erfordrades, skulle jag icke anse detta för mycket för ändamålet.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Hans Excellens Herr Justitiestatsministern Carleson: I anledning af den näst siste talarens yttrande anser jag mig böra erinra, att, enligt hvad det vid Kongl. Maj:ts proposition fogade statsrådsprotokoll utvisar, de rättsmedicinska undersökningarne af nu ifrågasvarande slag icke alltid ske i Stockholm. År 1873 förrättades 19 och 1874 20 sådana undersökningar af provincialläkare. I de flesta fall måste dessa undersökningar likväl ske här i Stockholm, då Sundhetskollegium skall med anledning af dem afgifva utlåtande. Jag vill icke bestrida, att det nu begärda anslaget möjligen kan i en framtid finnas för lågt. Kollegium har emellertid ansett det för närvarande tillräckligt, men skulle det äfven inträffa att någon tillökning deri framdeles blefve behöflig, så är det behof, hvilket detta anslag afser att tillfredsställa, af den beskaffenhet, att jag föreställer mig att, om äfven kostnaderna för dess fyllande skulle uppgå till hvilka summor som helst, det är hvarje representants skyldighet att lemna sin röst till beviljande af de erforderliga medlen, och för min del skall jag villigt dertill bidraga, hellre än att bära ansvar för underlåtenheten.

Herr Montgomery Cederhielm: Hvad som egentligen föranledde mig att inom Stats-Utskottet biträda Utskottets förevarande hemställan var, att här verkligen är fråga om inrättande af en tjänst med lön på stat, och innan jag vill dertill samtycka, anser jag, att

behovvet deraf bör vara så oafvisligt nödvändigt att det, såsom man säger, talar för sig sjelf. Nu har likväl Sundhets-kollegium alternativt föreslagit antingen en tjenst med lön på stat eller ock att just det anslag måtte för rättskemiska undersökningars verkställande anvisas, som här blifvit af Utskottet tillstyrkt, och jag tror då icke att det kan vara någon fara förenad med att nu stanna vid att bevilja detta senare anslag. Det synes mig otvifvelaktigt att, om en dylik tjenst inrättades, som här är ifrågasatt, den icke skulle kunna existera, utan att kemisten hade sitt laboratorium och sina biträden m. m., hvilket komme att föranleda en hel del kostnader utöfver lönen för tjenstens innehafvare. Jag vill icke säga, att jag ju icke vid tillfälle skulle kunna vara villig att bevilja medel äfven för dessa kostnaders bestridande, men för närvarande saknas all utredning om det belopp, hvartill dessa kostnader skulle kunna komma att uppgå. Vid sådant förhållande, och då, såsom sagdt, någon våda icke synes kunna vara förenad med att bifalla Utskottets förslag, får jag till detta yrka bifall.

Lön för en
rättskemist.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten, dels ock afslag å densamma i dess från Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning afvikande del samt bifall till samma framställning oförändrad, gjordes först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på sistberörda yrkande, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Grefve Beck-Friis begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i 25:te punkten af utlåtandet N:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, afslår Kamnaren denna hemställan, för så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning, och bifaller samma framställning oförändrad.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—28.

Nej—43.

Anslag för undervisning i tandläkarkonsten.

26:te punkten.

Herr Statsrådet Friherre Alströmer: Jag erkänner villigt den välvilja, hvarmed Utskottet i allmänhet behandlat denna hufvudtitel; men önskligt hade varit, om denna välvilja äfven hade sträckt sig till det lilla anslag, som förekommer i den nu föreliggande punkten. Att en klinik för utbildande af tandläkareyrket är af behovet påkallad, framgår otvetydigt af den framställning, som Sundhetskollegium i detta ämne gjort till Kongl. Maj:t och hvilken finnes omnämnd i den nådiga propositionen. Tandläkareyrket är icke — och jag tror icke heller att någon skulle önska att så vore — ett helt och hållet fritt handtverk. Då det nu icke är ett fritt handtverk, utan vissa föreskrifter och kompetensvilkor äro stadgade för att få utöfva detsamma, så följer deraf, efter min tanke, att beredande af tillfälle till erhållande af den kliniska undervisning, som är erforderlig för tandläkareyrkets utöfvande, är att anse såsom ett statsändamål. Det är nemligen föreskrifvet, att utom den teoretiska insigt, som en tandläkare, för att få utöfva sitt yrke, bör visa sig ega, skall han derjemte under minst sex månader hafva i en allmän eller enskild atelier inhemtat den öfning och färdighet i yrket, som för dess praktiska utöfning anses af nöden. Sådant har hittills kunnat åstadkommas genom en enskild klinik, som genom Stockholms stads medverkan funnits, på sådant sätt, att en tandläkare, hvilken för detta ändamål haft ett slags auktorisation af Sundhetskollegium, under flera år mot arvode af Stockholms stad upplåtit en sådan klinik och meddelat undervisning åt dem, som velat egna sig åt tandläkareyrket. Efter hvad upplyst blifvit, vill dock denne person nu icke längre fortfara med detta uppdrag för det ringa arfvode, som honom erbjudes. Det obetydliga belopp, som här är ifrågasatt, skulle nu kunna afhjelpa bristen för tillfället, och att det ej är meningen att häraf skapa någon ordinarie befattning, torde framgå af den nådiga propositionen. Jag tror därför, att, så vidt man icke vill, att tandläkareyrket skall öfvergå till quacksalfveri, det verkligen är af behovet påkalladt att man gör någonting, på det att en sådan klinik, om äfven af ganska litet omfång, må i Sverige åstadkommas liksom den finnes i de flesta andra länder. Jag tillåter mig således på dessa skäl vördsamt hemställa, att Kammaren måtte med afslag å Utskottets hemställan bifalla Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Grefve Mörner, Axel: Fordom var rättigheten att utöfva tandläkareyrket fri och icke underkastad några särskilda föreskrifter från regeringsmaktens sida. Då sedermera vissa stadganden blifvit utfärdade, hvarigenom de personer, som vilja utöfva detta yrke, äro förbundne att fullgöra vissa kompetensfordringar, så kunde det anses vara statens skyldighet att tillse, det jemväl tillfälle beredes dem att inhemta de för yrkets utöfvande erforderliga kunskaperna. Men om också detta medgifves, följer deraf icke, att den proposition Kongl.

Maj:t nu affåtit till Riksdagen om ett ringa anslag för meddelande af undervisning åt tandläkare-elever skulle leda till det dermed afsedda ändamålet. Ty detta anslag är så lågt tilltaget, att man icke gerna kan antaga, att någon tandläkare med de i yrket nödiga insigterna skulle vilja åtaga sig att meddela undervisning mot en så ringa vedergällning. Det skulle för honom endast medföra en bestämd pekuniär förlust, och det torde ingen läkare vilja underkasta sig. Jag kan således för min del icke finna annat än att det är ändamålslost bortkastade penningar, om man beviljar det här af Kongl. Maj:t begärda anslaget. Jag har således icke heller kunnat inom Utskottet lemna min röst deråt, utan anser liksom Utskottet, att Kongl. Maj:ts proposition icke bör för närvarande bifallas. Jag får på dessa grunder anhålla om bifall till Utskottets hemställan.

Anslag för undervisning i tandläkarekonsten.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen ausetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten dels ock afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning, gjordes proposition på bifall till punkten och då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarades ja hafva varit öfvervägande.

27:de och 28:de punkterna.

Biföllos.

29:de punkten.

Lades till handlingarne.

30:de, 31:sta och 32:dra punkterna.

Biföllos.

33:dje punkten.

Herr Statsrådet Friherre Alströmer: I denna punkt förekommer också ett anslag, som icke vunnit någon anklang hos Stats-Utskottet. Jag ber dock att få första uppmärksamheten på, att då vetenskapen och konsten i allmänhet hägnas, borde det väl äfven vara något skäl att icke lemna musiken och tonkonsten å sido. Det är visserligen sant, att Riksdagen gjort stora uppoffringar för åstadkommande af en byggnad åt Musikaliska akademien och jemväl för öfrigt beviljat jemförelsevis ganska stora anslag åt densamma. Men då man förut

Reseunderstöd åt tonkonstnärer.

*Reseunderstöd
åt tonkonst-
närer.
(Forts.)*

i allmänhet beviljat medel att användas till resestipendier åt svenske konstnärer, så synes mig skäl att för samma ändamål öppna en gifvild hand äfven åt tonkonstnärerne. Emellertid vill jag, efter den utgång den i 26 punkten innehållna frågan erhållit, och derest icke någon annan af Kammarens ledamöter kommer att åt denna sak lemna sitt understöd, icke för närvarande framställa något yrkande.

Grefve Hamilton, Henning: Slutet af den siste talarens yttrande har tvingat mig att begära ordet för att anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del. Det är visserligen sant, att Stats-Utskottet tillstyrkt och Riksdagen sedermera beviljat åtskilliga anslag till Musikaliska akademien, och att undervisningen i musik derigenom blifvit i rätt väsentlig mån tillgodosedd. Men för de längre framskridne tonkonstnärerne, som verkligen kunna åstadkomma en komposition af större värde, är deremot mig veterligen intet gjordt. medan dock å andra sidan åtskilligt är gjort så väl för artister i andra riktningar, såsom genom anslag för inköp af taflor och andra konstverk, som äfven för understöd åt vetenskapsmän af högre förtjenst. Det här i fråga varande anslaget afser nu dels att bereda reseunderstöd åt personer, som egna sig åt musiken, dels att Kongl. Maj:t måtte komma i tillfälle att genom något bidrag underlätta möjligheten för en mera utvecklade tonkonstnär att frambringa ett konstverk af större värde. Det är allmänt bekant, att, om en svensk tonkonstnär vill utgifva ett arbete, kan sådant nästan aldrig med någon fördel ske, så vida det icke är fråga om smärre sånger eller pianostycken eller visor med någorlunda lätt ackompagnement. För sådant kan han möjligtvis hoppas afsättning; men en symfoni eller annat större arbete köpes deremot icke af den stora allmänheten. Möjligen kan han i den Musikaliska konstföreningen få någon afsättning för en sådan produkt; men det är endast undantagsvis och i alla händelser till ett ganska lågt pris. Vi hafva haft den lyckan att många af våra musikalska artister, som begifvit sig ut i främmande länder, der vunnit stort anseende såsom sådana. Ovedersägligen finnes det ock i vårt land många komponister, som äro af betydande förtjenst, men hvilka äro allt för litet kända, därför att de icke kunnat trycka sina arbeten. Det torde icke vara att träda granlagenheten för nära, om jag såsom bevis härpå anför ett enda namn, sådant som Lindblad, som utan tvifvel är en af Sveriges störste tonsättare. Hvad af honom är af den större allmänheten kändt, är blott hans visor. Dessa äro visserligen äfven af mycket stor förtjenst, men af hans kompositioner äro de dock de minst framstående. Hans största arbeten äro deremot alls icke kända; ty han har ej kunnat offentliggöra dem. För att således äfven denna del af svensk konst måtte vinna samma erkännande från statens sida, som i allmänhet kommit vetenskap och konst till godo, får jag för min del anhålla, att Kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Grefve Beck-Friis: Äfven här vågar jag motsätta mig den af Kongl. Maj:t gjorda propositionen. Om man läser hvad Utskottet i sitt betänkande anfört, så finner man, att Musikaliska akademien, som ännu för tolf år sedan endast hade ett anslag af 18,000 kronor, i denna stund har öfver 30,000, samt dessutom erhållit ett särskildt anslag af 190,000 kronor för uppförande af en ny byggnad. När detta sistnämnda anslag var i fråga, så framhöllos de olägenheter, som det hittills varande tillståndet hade medfört, nemligen att undervisningen icke kunde vara så fullständig som den borde, och att anskaffande af en lämplig lokal var ett nödvändigt vilkor för att akademien skulle kunna bidra till utbildande af tonkonstnärer. Detta behjertades af Riksdagen; och det har nu synts Utskottet, som om man först sedan det dermed afsedda ändamålet blifvit uppnådt, d. v. s. sedan Akademien genom byggnadens färdigblifvande kommit i tillfälle att fullt verka och denna verksamhet visat sig bära frukt i stora talangers uppammande, som om man då först borde anse tidpunkten vara inne att bevilja anslag för dessas fullkomnande i andra länder.

*Reseunderstöd
åt tonkonst-
närer.
(Forts.)*

På grund häraf har Utskottet ansett, att med fyllande af i fråga varande behof kunde tills vidare anstå; och jag får därför för min del anhålla om bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Rydqvist: Att Riksdagen de senare åren, på sätt betänkandet innehåller, varit ganska frikostig mot Musikaliska akademien och ända sedan år 1863, eller under 13 år, tid efter annan förhöjt dess anslag med tillhopa 12,000 kronor, det är väl ingen vilja bestrida; och icke allenast akademien sjelf, utan äfven alla i landet, som intressera sig för tonkonstens framsteg, äro också fullt villige att med tacksamhet erkänna detta. Dermed har dock icke vunnits mera än att, då detta anslag af 30,000 kronor skall användas icke blott till aflönande af erforderlige lärare, utan äfven till akademiens alla öfriga ekonomiska behof, dessa lärares aflöning blifvit så ringa, att de icke ens utan familj kunna derpå existera, utan måste för att lifnära sig skaffa sig extra inkomster genom enskild undervisning m. m.; och dermed äro de tvungne att fortsätta, så länge deras helsa dertill lemnar den ringaste möjlighet. Man torde deraf finna, att desse akademiske lärare visserligen icke, äfven med det anslag, som nu finnes, befinna sig i den ställning, att de på något sätt kunna kallas afundsvärde; och jag beklagar hvar och en, som i vårt land nödgas blifva musikalkonstnär ex professo. Hvad beträffar den siste talarens yttrande derom, att Musikaliska akademien genom det anslag, som för ett par år sedan lemnades till uppförande af en egen byggnad, skulle komma i tillfälle att framdeles genom konserter skaffa medel för de ändamål, som här äro i fråga, så ber jag få framhålla, att det är först i år som grunden kommer att läggas till den nya byggnaden, och att det således måste draga ut flera år innan den kan blifva ändamålsenlig att der hålla konserter. Under tiden kunna

*Reseunderstöd
åt tonkonst-
närer.
(Forts.)*

naturligtvis de behof, som här äro afsedda, icke på det sättet afhjelpas. — Såsom framhållet blifvit, är det två särskilda ändamål, som det af Kongl. Maj:t begärda anslaget å 6000 kronor afser att tillgodose, nemligen dels resestipendier åt dem, som önska att i främmande land egna sig åt musikens studium, dels inköp af inhemske tonsättares arbeten af högre konstvärde. Hvad först de ifrågasatta resestipendierna angår, så ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att Sverige, såsom känt är, har producerat ganska utmärkta tonkonstnärer, konstnärer af så framstående art, att de öfverallt i utlandet, der de uppträdt, vunnit en stor och välförtjent ryktbarhet; men af desse hafva de fleste icke inom sitt eget land kunnat vinna den fulländning, hvartill de kommit, utan därför måst anlita utländske mästare. Andra finnas, hvilka varit så medellösa, att de icke kunnat på egen bekostnad begifva sig till utländsk ort för att der få information, utan för sådant ändamål måst hos Kongl. Maj:t göra framställning om att få något bidrag för vistelsen i utlandet, och så beskaffade bidrag har äfven Kongl. Maj:t hittills plägat lemna af de medel, som kunnat för ändamålet disponeras. Det har således visat sig vara till lycka och heder för vårt land, att så framstående tonkonstnärer här haft sin vagg, och det vill då tyckas, som det vore skäl att Riksdagen, som på andra områden, såsom i fråga om litteratur, vetenskap och den delen af de sköna konsterna, hvars officiele målsman är Fria konsternas akademien, visat de andliga intressena så stor välvilja, att den till Kongl. Maj:ts förfogande ställt medel att använda till resestipendier, icke bort låta den här ifrågavarande delen af de sköna konsterna, eller musiken, fortfarande vara så vanlottad, att der icke finnes någon tillgång för samma ändamål. — Hvad vidare beträffar det andra med det här ifrågasatta anslaget afsedda ändamålet, eller inköp af inhemska tonkonstnärers arbeten, så har den andre talaren i ordningen redan riktigt framhållet, att i allmänhet inga andra musikaliska arbeten här i Sverige kunna få förläggare, än lättare musik, såsom dansmusik, sångstycken o. d. Så snart deremot ett musikaliskt arbete har en större omfattning eller vigt, finnes det ingen, som vill förlägga det. Här finnes i detta ögonblick inom Stockholms murar en tonsättare af så stor och framstående talang, att kompetente personer anse honom kunna uthärda jemförelse med kompositörer af första ordningen. Men han komponerar i stor skala; han har ännu icke komponerat operor, men deremot åtskilliga andra större arbeten. Han kan icke få någon förläggare för dessa, och han svälter i ordets egentliga bemärkelse. Nu frågas, om det, då det gäller att åt fosterlandet rädda så utmärkta förmågor, som denna — och flera sådana finnas — samt att bereda möjlighet för utgifvande från trycket och spridande af deras härliga tonskapelser, kan anses vara bortkastade penningar att gifva någon del af de i fråga ställda 6,000 kronorna till understöd för utgifvande af deras arbeten, hvilka annars sannolikt skulle få ligga och förmultna på bottnen af en koffert utan att komma till allmänhetens kännedom. Här utkomma nu visserligen några

ganska framstående musikaliska arbeten af större omfattning på det sätt, att det i Stockholm finnes en musikalisk förening, som årligen sammanskjuter ett belopp af omkring 1,000 kronor, att användas till utgifvande af så beskaffade arbeten. Men ett sådant belopp är alltför otillräckligt och naturligtvis icke att lita på för framtiden. På dessa nu af mig anförda skäl får jag förena mig med Grefve Hamilton i hans anhållan om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i nu föreliggande punkt.

*Reseunderstöd
åt tonkonst-
närer.
(Forts.)*

Herr Statsrådet Friherre Alströmer: Den näst siste talaren yttrade, att det anslag, hvarom här är fråga, icke skulle vara af någon trängande nödvändighet påkalladt. Detta vill jag visserligen medgifva, ty icke lider landet, om detta anslag icke beviljas, men då det föreslagna beloppet icke är stort och då man inom alla andra grenar för nationsmedlemmarnes verksamhet beviljar anslag för att åstadkomma en vixelverkan med de nationer, som stå i jembredd med oss, vore det väl skäl att göra något äfven i detta fall. På de af Grefve Hamilton i öfrigt anförda skäl, hvilka jag hoppas måtte vinna Kammararens godkännande, ber jag att få förena mig med honom i yrkandet om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr de Maré: Det har icke ofta beskärts mig den lyckan att kunna instämma i den motivering Stats-Utskottet använt för afslag å till dess utlåtande hänskjutna framställningar. Mig synes dock, att Utskottet i föreliggande moment lyckats rätt väl, ty jag tror, att Riksdagen kunde på ett för landet mera inkomstbringande sätt använda statens medel, än att bifalla hvad Kongl. Maj:ts denna gång föreslagit. Jag anhåller derföre om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr von Geijer: Jag vill ingalunda förneka, att ju icke Stats-Utskottet i sin utredning af denna fråga anförde skäl, som ur en synpunkt kunna vara giltiga för afslag å Kongl. Maj:ts proposition. Det har också af föregående talare just icke blifvit från den sidan motsagdt. Det är endast med hänseende till den ömmande ställning, hvori många tonsättare med mycket framstående talang inom vårt land befinna sig till följd deraf att någon uppmuntran icke skänkes dem, som jag förenar mig med dem, hvilka yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten, dels ock afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning, gjordes propositioner på dessa yrkanden samt besvarades med många ja och nej i blandning; hvarpå, och efter det proposition på bifall till punkten för-

*Reseunderstöd
åt tonkonst-
närer.
(Forts.)* nyats samt besvarats med många ja, blandade med nej, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande. Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

»Den, som bifaller 33:dje punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren punkten och bifaller Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning.»

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—49.

Nej—32.

*Resestipendium
för rätts- och
statsvetenskap-
liga studier.*

34:de punkten.

Herr Rydin: De anspråk på en förbättrad embetsmannabildning, som blifva allt större och större, och det klander, som uttalas mot det nuvarande förhållandet, manar till uppsökande af utvägar för att kunna, så vidt det låter sig göra, åstadkomma en förbättring i detta afseende. Denna klagan öfver bristande embetsmannabildning är likväl icke ensam för Sverige, ty äfven i det stora Tyskland förspörjes samma klagan, och man är der sysselsatt med vidtagandet af åtgärder för höjandet af embetsmannabildningen. Förhållandena i ett litet land göra det emellertid svårare att erhålla utmärktheter och att utbilda skickliga embetsmän än i ett större land, der man alltid måste finna ett betydligare antal utmärkta personer, som äro lifvade af intresse för att drifva fram rättsskipningen och utvecklade rättsvetenskapliga förhållandena. Vigten af att ställa sig i beröring med de stora kulturfolken i detta hänseende hafva våra grannriken Danmark och Norge äfven lifligt uppmärksammat, och vi se, huru för flera decennier sedan, t. ex. i Danmark, särskilda donationer blifvit gjorda för att bereda tillgång på stipendier åt yngre jurister, för att lemna dem tillfälle att i främmande land utbilda sig. Taga vi våra svenska förhållanden i betraktande, finna vi, att vår mest lysande embetsmannatid förskrifver sig till den tidpunkt, då våra magnater till främmande land utskickade sina söner, åtföljde

af vetenskapligt bildade guvernörer; och då så väl dessa som deras elever sedan återkommo hem, hade de förskaffat sig den bildning, som lade grunden till deras statsmannainsigt. Det är under sådana förhållanden och i följd deraf som jag ansett för min pligt att fästa Riksdagens uppmärksamhet på denna fråga. Jag vet visserligen, att för närvarande en hel mängd andra anspråk äro framställda på anslag, hvilka kunna anses berättiga ett uppskjutande af denna fråga. och jag vill därför ej framställa ett bestämdt yrkande om bifall till mitt förslag. Men jag har dock ansett mig böra uppträda mot en punkt i Stats-Utskottets betänkande, den nemligen, der Utskottet talar om möjligheten för yngre embetsmannakandidater att kunna erhålla understöd från anslaget till resestipendier samt läroböckers och lärda verks utgifvande. Så är emellertid icke förhållandet, ty de 24.000 kronor, som äro anslagna under åttonde hufvudtiteln, afse endast reseunderstöd åt vetenskapsmän och bidrag till vetenskapliga arbetens utgifvande. Af detta anslag afgå åtskilliga belopp, som äro upptagna dels för universiteten till stipendier åt dervarande docenter och dels äfven för läkare. Det är under sådana förhållanden alldeles nödvändigt, att, derest så beskaffade anslag skola kunna beredas åt embetsmannakandidater och juris studiosi, ett särskildt anslag på annat sätt beredes dem. På det att detta anslag må göra så mycket större nytta, är det nödvändigt, att de personer, som skola studera utrikes, dessförinnan hafva ådagalagt sin förmåga genom något vetenskapligt prof, och har jag i det afseendet tagit de danska förhållandena till mönster. Den summa, jag föreslagit, eller 3,000 kronor, är satt till detta belopp, på det att den unge juris studerande, som vill förkoffra sig, icke skall behöfva skuldsätta sig, såsom förhållandet är med dem hvilka erhålla de nuvarande utrikes resestipendierna, hvilka äro otillräckliga för att dermed kunna uppehålla sig utrikes. Det är dessa förhållanden jag har velat belysa och det är för att rekommendera denna fråga till framtida uppmärksamhet, som jag tagit till ordet. Något yrkande anser jag mig, som jag redan nämnt, icke böra framställa.

*Resestipendium
för rätts- och
statsvetenskap-
liga studier.
(Forts.)*

Herr Hedlund: Då den siste talaren icke framställt något yrkande, är det mindre i fråga om det ifrågavarande anslaget, som jag skall yttra mig, utan fast mera i afseende på några af de skäl, han anfört. Jag har icke för mig rätt klart, hvori hindret skulle ligga för en i rätts- och statsvetenskapliga studier invigd man, som vill söka ytterligare utbilda sig utrikes, att kunna få del af det anslag till understöd för resor i vetenskapligt ändamål samt till läroböckers och lärda verks utgifvande som för närvarande finnes stäldt till Kongl. Maj:ts förfogande. Jag hade derföre föreställt mig, att, om man vore ense att sådant vore nödvändigt, man hellre borde sökt få en förökning i detta anslag om 24,000 kronor, för att äfven få resestipendier åt dem, som ville idka rätts- och statsvetenskapliga studier utrikes; det synes mig icke vara nödvändigt eller lämpligt att

*Resestipendium
för rätts- och
statsvetenskap-
liga studier.
(Forts.)*

ytterligare specificera äfven denna del af budgeten. Jag har den öfvertygelse, att Riksdagen i allmänhet har specificerat budgeten så mycket, att man borde åtminstone kunna lemna Kongl. Maj:ts frihet att förfoga öfver anslaget till resestipendier och lärda verks utgifvande; ty att Riksdagen äfven skall säga, att inom detta anslag 3,000 kronor skola användas till det ändamålet och 3,000 kronor till ett annat, anser jag icke vara lämpligt. Att det skulle ligga en särskildt bevakande omständighet, för beviljande af ifrågavarande anslag, i den juridiska bildningens otillfredsställande tillstånd i vårt land, var något egendomligt att höra från den siste talaren; men om det ligger någon sanning i en sådan klagan, skulle jag tro, att orsaken ligger något djupare och icke i bristen för de studerande att få besöka främmande länder. Jag tror, att man, utan att träda någon lärares anseende för nära, men med kännedom om förhållandena, kan säga, att, om det är en brist i detta hänseende, beror densamma hufvudsakligen på samma egendomliga omständighet, som vi återfinna i hela uppfostran inom vårt land, att allt är för mycket grundadt på lexläsning. Detta lexläsande, fruktar jag, hotar att tillintetgöra det svenska folkets friska och lifaktiga omdöme. Ett ordspråk säger: »*Mannen har läst sig dum*». Detta är ett beklagligt förhållande, och många exempel skulle kunna derpå framdragas. Detta skedde icke på de tider, då de unga ädlingarne reste ut i främmande länder för att bilda sig. Då kunde man med frisk blick gå ut i lifvet, innan man läst sig dum. En omständighet som härvid torde betraktas är, att man icke får tillräckligt utbilda sitt omdöme under studierna genom att i någon mån låta praktiken gå hand i hand med teorien. Det är klart, att vid våra universitet kan den studerande icke komma i tillfälle att pröfva lagen i de särskilda konkreta fallen, såsom han skulle kunna göra i hufvudstaden, der det finnes flera domstolar, hvilka de studerande kunde besöka. Det måste alltid blifva svårt, då universitetet ligger i en mindre stad, att erhålla den praktiska öfning, som är nödvändig för tillämpning af studierna. Huru skulle några medicinska studier kunna bedrivas utan tillgång för de studerande af sjukhus? Om man skulle djupare undersöka orsaken till den svaga ståndpunkt, hvarpå man säger att den juridiska bildningen befinner sig här i landet, hvarom jag emellertid *icke* vill yttra mig, tror jag, att den icke bör sökas, såsom den siste talaren antydde, i bristen på resestipendier, utan i något helt annat.

Herr Rydin: Jag vill blott bemöta en punkt af den siste talarens anförande, då han kastat fram den oupphörligt upprepade satsen om behovet af praktiska öfningar tillsammans med studiet af juridikens teori. Hvar och en, som studerat juridik och på samma gång bevisat domstolarnes sessioner, vet ganska väl, att det är en ren omöjlighet att hafva den ringaste nytta af att bevisa domstolarnes sessioner, om man icke har juridikens teori i dess väsentligaste delar klar för sig. Talaren hade dessutom, om han velat taga kännedom

om den väl utförda motivering, som finnes vid Kongl. Maj:ts proposition angående de juridiska professionerna, kunnat se, huru de teoretiska studierna och de praktiska öfningarne stå tillsammans. Först sedan de juridiska studierna vid universitetet äro afslutade är det, som man kan hafva någon nytta af att bevista domstolarnes sessioner.

Talaren omnämnde vidare lexläsning. Detta är ett slagord, som mycket användes; men hvad är lexläsning? Om man jemför förhållandena hos oss och vid andra universitet, t. ex. i Norge och Danmark, skall man finna, att lexläsningen är *mindre* i Sverige än i dessa länder; ty der är det förhållandet, att juris kandidaterna, sedan de genomgått sin kurs, taga juris studiosi på entrepenad och proppa i dem föreskrifne examenspensa i alla ämnen. Vid de svenska universitetet är i allmänhet så stäldt, att juris studiosi studera fritt, men hafva tillfälle att erhålla både offentlig och enskild handledning, om de vilja deraf begagna sig. Den, som studerat, känner väl betydelsen af de s. k. collegierna. Huruvida detta blir lexläsning eller icke beror på den, som emottager undervisningen. Den ene gör det på det sätt, att han blott genom minnet mottager vissa satser, utan att vidare tänka på dem, men detta hindrar icke, att det kan vara nyttigt för andra, som på ett skarpere sätt genomtränga ämnena. Hvarje lärare skulle vara talaren tacksam att få veta, huru undervisningen skulle kunna ordnas utan att fordra bestämda lexor eller, om man så vill kalla det, pensa eller kurser. Hvad är lexläsning? Jo! att en person gått igenom en viss kurs och gjort det så, att han kan göra reda för hvad han läst. Vill man kalla det kurs eller lexa, det kan vara precis detsamma. En sak som vida mera verkar till skada för den juridiska bildningen är, att nödig handledning saknas, då man kommer ut från universitetet. Förr fanns det skickliga domare, hos hvilka man fick en sådan handledning. Stockholms Råd-stufvu-rätt gjorde sig länge känd för utmärkt undervisning i ransakningsmål och åtskilliga andra underdomare voro bekanta för en utmärkt handledning af unga jurister och det var genom en sådan undervisning, som man blef uppfostrad till embetsman. Nu har icke någon menniska tid med en sådan undervisning; ty allt skall gå så fort. Vill man fråga våra Justitieråd, Revisionssekreterare och Hof-rättsledamöter, skall man få det svar, att den embetsmannabildning, som nu finnes, vida öfverträffar den, som fanns förr.

Hvad beträffar, att det vetenskapliga intresset är så litet här i landet, tillåter jag mig, såsom bevis på motsatsen, anföra ett enda men ganska talande exempel. Det finnes en utmärkt afhandling, utgifven i Kristiania, om den Danska och Norska samhällsförfattningens historia till år 1814. Den är således gemensam för Norge och Danmark. Författaren upplyste om afsättningen af denna bok att i Sverige, hvilket land boken föga rör, vore 100 exemplar afsatta, men i Danmark endast hälften så många och Norge talade han icke om. Det visar således, att intresset i Sverige äfven för främmande

*Resestipendium
för rätts- och
statsvetenskap-
liga studier.
(Forts.)*

länders rättsväsende icke är så ringa, som man särskildt i tidningarne velat trumpeta ut.

Om man jemför examina hos oss och i våra grannländer, finner man, att hofrättsexamen härstädes föga skiljer sig från juris kandidatexamen i Danmark och Norge och juris kandidatexamen är mera rigorös hos oss än i dessa länder. Dessutom är det en annan sak att taga i betraktande, som vållar anmärkningen emot embetsmannabildningen, eller att allting skall gå så fort; och vidare är det förhållandet, att vid meddelande af domareförordnanden icke alltid den, som verkligen är den mest meriterade och skickligaste, får förordnandet, utan andra förhållanden inverka dervid, så att det kan hända, att en skicklig person får stå tillbaka för en betydligt underlägsen. Härjemte är det icke någon tillsyn eller kontroll öfver den skicklighet, som finnes, utan det beror till en viss grad på slumpen huruvida en person blir känd att vara skicklig; då deremot den, som en gång varit olycklig att begå ett misstag, får stå tillbaka och har svårighet att derefter vinna framgång. Det är en hel mängd förhållanden, som inverka på detta; men hvad som är säkert är, att, med afseende på vårt lands egendomliga ställning, derutinnan att det icke finnes något advokatstånd, som är ett så uppfostrande element för den juridiska bildningen, det är af stor vigt att genom kännedom af utländska förhållanden, andra methoder och andra former, få belysning af sina egna; och det är i följd häraf som jag framställt min motion, och jag är öfvertygad, att det förslag, som jag framlagt, skall vinna framgång hos alla personer, som äro intresserade därför och med sakkunskap bedömma förhållandena.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

35:te—41:sta punkterna.

Biföllos.

*Religionsvård
åt personalen
vid större ar-
betsföretag.*

42:dra punkten.

Hans Excellens Herr Justitie Stats-ministern Carleson: Kongl. Maj:t har uti ifrågavarande afseende äskat »för år 1876 ett extra anslag af tiotusen kronor, att i de fall, då de för ändamålet nödiga medel icke enligt meddelade föreskrifter böra från annat håll utgå, användas för beredande af religionsvård åt arbetare, som utom sin hemort sysselsättas vid arbetsföretag inom Riket af större omfattning», men Utskottet har afstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts proposition på den grund, »att det icke skulle möta något hinder för Kongl. Maj:t att vid beviljande af koncessioner å dylika arbetsföretag, äfven då de utan understöd af statsmedel bedrifvas, förpligta vederbörande byggnadsbolag att vidkännas de kostnader, som till anordnande af religions- och sedlighetsvård för de vid företagen anställda arbetare kunna finnas

behöfliga.» Hvarken mot ändamålet med det af Kongl. Maj:t äskade anslaget eller mot det föreslagna beloppet deraf synes Utskottet hafva något att invända. Invändningen gäller icke heller alla sådana stora arbetsföretag, som de jernvägsanläggningar, hvilka af enskilda bolag bedrifvas utan understöd af staten, och hvilka icke blifva afslutade före utgången af nästkommande år, ty i afseende på dessa arbeten hafva de af Utskottet anförda skäl icke någon tillämpning. Men det är väl icke något tvifvel om, att de arbetare, som för dessa företag behöfvas, äro i lika stort behof af religionsvård, som arbetare vid andra stora arbetsföretag, och då det icke kan anvisas något annat eller bättre sätt att förskaffa dem den religions- och sedlighetsvård som behöfves, än det Kongl. Maj:t föreslagit, föreställer jag mig att det vore skäl att bifalla i stället för att afslå den af Kongl. Maj:t i detta afseende gjorda framställning.

*Religionsvård
åt personalen
vid större ar-
betsföretag.
(Forts.)*

Grefve Beck-Friis: Detta anslags behöflighet skulle vara grundadt derpå, att de flesta enskilda jernvägar, som hädanefter komma att byggas, icke få statsbidrag, och att den förordning, som är utkommen i detta ämne, afser endast de jernvägar, som åtnjuta sådant statsbidrag. Men då icke något hinder lärer förefinnas, att vid beviljandet af koncessioner å dylika arbetsföretag, äfven då de utan understöd af statsmedel bedrifvas, fästa ett sådant vilkor, som icke kan anses vara mera betungande än andra vilkor, som vid beviljande af sådana koncessioner bestämmas, har det synts Utskottet, att ett sådant behof af religionsvård kan tillgodoses utan att staten behöfver dervid direkt medverka. Efter den kännedom Utskottet vunnit, komma de flesta jernvägsanläggningar, som äro koncessionerade, att afslutas i år, och några större arbeten, som nu äro i fråga att utföras, har Utskottet sig icke bekant. Jag hör här i min närhet, att Bergslagsbanan skulle vara en sådan anläggning, men den har likväl statsbidrag, och jag tror, att Kongl. Maj:t har i afseende på densamma iakttagit, hvad Kongl. Förordningen af den 12 Februari 1858 stadgar. Vid flera jernvägsbyggnader åter, tror jag icke, att någon särskild religionsvård erfordras. Skulle nya banor uppstå t. ex. norr-ut, finnes ju icke något hinder för Kongl. Maj:t att vid koncessioner för dem fästa ett sådant vilkor, som här är i fråga.

Herr Statsrådet Friherre Alströmer: Nog måste man väl erkänna, att åtskilliga jernvägsarbeten, som icke åtnjuta statsbidrag, t. ex. Halmstad—Jönköpingsbanan, med flera, komma att fortgå under nästa år; och då det här är fråga endast om ett extra anslag för ett år, är det endast i ändamål att afhjelpa behovet, till dess att ett sådant vilkor kan i blifvande koncessioner inflyta, som anslaget blifvit ifrågasatt. På grund häraf och på de af Herr Justitie-statsministern anförda skäl, får jag anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

*Religionsvård
åt personalen
vid större ar-
betsföretag.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten dels ock afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning, gjordes proposition på bifall till punkten och då dervid svarades många ja, blandade med nej, förklarades ja hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

»Den, som bifaller 42:dra punkten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Kammaren punkten och bifaller Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning.»

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—47.

Nej—37.

43:dje, 44:de och 45:te punkterna.

Biföllos.

*Beredande af
ökadt utrymme
för biblioteket
i Upsala.*

46:te punkten.

Herr Hallenborg: Då jag tog mig friheten att väcka den motion, hvilken Stats-Utskottet nu med så enig knapphändighet affärdat, hade jag icke föreställt mig, att det anslag jag begärt, skulle af Utskottet beviljas, och jag skulle till och med hafva blifvit helt förvånad, om Utskottet gjort det, emedan jag anser, att i en fråga af denna beskaffenhet ett så stort anslag, som det nu ifrågasatta, icke bör kunna tillstyrkas på en enskild motionärs förslag; men jag hade deremot tänkt mig, att Utskottet skulle hafva i sin motivering antydt, att det erkände behovet af den sak, som gjorts till föremål för motionen, och icke, såsom sagdt är, i så korta ordalag, som nu skett, affärdat densamma.

Vid 1872 års riksdag väcktes inom denna Kammare af en bland dess ledamöter en motion om utvidgning af Upsala bibliotek i förening med anskaffandet af en uppvärmningsapparat för hela bibliotekslokalen. Nu kunna ju tankarne vara delade, huruvida en utvidgning skulle kunna ske på ena eller andra sättet, men jag tror,

att den vinter, af hvilken vi alla haft en så oangenäm erfarenhet, borde varit af beskaffenhet att känslorna för saken, långt ifrån att stelna, snarare bort blifvit uppvärmda. Det är också temligen påtagligt, att för dem, som hafva den visserligen ärofulla, men dock ganska obehagliga sysselsättningen att vistas i Upsala bibliothek, det måste vara oangenämt att ständigt vara i beröring med dessa kalla böcker, som hafva den egenskap, att de bibehålla sin temperaturgrad mycket längre än de flesta andra föremål.

Många förslag hafva framställts i detta ämne. Man har föreställt sig, att hela det hus, hvori bibliotheket är förvaradt, skulle kunna till bibliothek användas, och jag tror äfven, att sådant skulle kunna vara ganska nyttigt. Men då uppstår den olägenheten, att vid ett så stort universitet som det i Upsala det icke skulle finnas någon sollelnitetsal. Man har visserligen föreslagit, att i Upsala slott skulle inredas en sådan sal, men man har funnit, att kostnaderna för att derstädes bereda utrymme för en sådan sal skulle blifva större, än man föreställt sig. Det är naturligt, att det icke kan vara särdeles lämpligt att en sollelnitetsal finnes i samma byggnad som bibliotheket, men i ett land, sådant som vårt, der man tager i betraktande, hvad allt kostar, måste man se till, att detta mål vinnes med så ringa kostnader som möjligt, och jag tror, att det förslag, som har af mig blifvit väckt och som flere, hvilka icke här kunna göra sin röst gällande, funnit mest praktiskt, skall kunna utan allt för stora kostnader genomdrivas. Jag skulle icke hafva yttrat något i denna fråga, om allt kunnat hjälpas genom införandet af en uppvärmningsapparat i de nuvarande bibliothekslokalerna; men, såsom dessa lokaler nu äro beskaffade, kan icke en sådan apparat åstadkommas, utan genom tillbyggaude af bibliotheket, och då det är af största vikt, att de personer, som sysselsätta sig med studier inom bibliotheket och behöfva låna böcker derstädes, kunna göra det på ett sätt, att deras helsa deraf icke lider, hade jag föreställt mig att förslag i det af mig framställda syftet skulle väcka ett allmänt deltagande. Det är visserligen sant, att, om man söker att uppskjuta denna fråga till dess, att den kan blifva utredd så, att alla intressen kunna blifva tillgodosedda, detta skulle vara lyckligt, men under tiden kan ju hända, att de personer, som nu äro sysselsatta inom bibliotheket, lida skada till sin helsa, och att de fördelar som vinnas i en framtid, således icke kunna uppväga de olägenheter, som uppstå derigenom, att det hinder, som nu förefinnes, kvarstår.

Vid 1872 års riksdag, då ofvannämnda motion väcktes, yttrades inom denna Kammare af Herr Ecklesiastikministern några ord, som ingåfvo den förhoppning, att en Kongl. proposition i ämnet skulle till påföljande Riksdag aflåtas. Tre år hafva sedan dess förflutit, utan att någon sådan proposition till Riksdagen inkommit. Jag skulle då helst vilja, att Kammaren beslöte, att en underdanig skrifvelse skulle afgå till Kongl. Maj:t med anhållan att Kongl. Maj:t ville taga denna fråga om hand; men då jag anser, att ett sådant förslag bör

*Beredande af
ökadt utrymme
för bibliotheket
i Upsala.
(Forts.)*

*Beredande af
ökadt utrymme
för biblioteket
i Upsala.
(Forts.)*

komma från personer, som äro med förhållandena mera initierade än jag, skall jag för ögonblicket icke framställa något yrkande, utan afvakta, huruvida icke någon hemställen derom kommer att från annat håll göras, I allt fall tror jag, att det vore lyckligt, om Riksdagen ville uttala sin åsigt i ämnet, ty om Kongl. Maj:t skulle vilja framkomma med ett förslag i denna fråga och genom sitt uttalande skilja mellan de olika åsikter, som i densamma yppat sig, tror jag att utgången skulle blifva bättre. Jag föreställer mig nemligen, att om en tillbyggnad af den beskaffenhet, jag föreslagit, skulle komma att blifva verkställd, derigenom skulle kunna undvikas åtskilliga utgifter, som säkerligen blifva förenade med de förslag, hvilka om ett eller annat år kunna framställas och hvilka möjligen blifva så beskaffade, att de icke kunna af Riksdagen antagas.

Grefve Hamilton Henning: Då motionären sjelf icke ens väntat eller önskat, att Utskottet skulle bifalla hans motion, kan han naturligtvis icke heller tro, att någon annan skulle hysa en så djerf förhoppning. Jag har icke heller gjort det, och dock kan jag icke annat än med tillfredsställelse se, att motionen blifvit väckt. Motionären har otvifvelaktigt rätt deri, att icke blott en tillbyggnad utan äfven en varmapparat är af största vigt. Utlåning från biblioteket kan visserligen under närvarande förhållanden ega rum, men böckernas begagnande på stället möter väsentliga svårigheter, dels därför att läsrummen äro otillräckliga, och dels emedan man i saknad af en varmapparat icke kan begagna de större salarne. Hade således ett förslag i detta afseende blifvit framställt och af Stats-Utskottet tillstyrkt, skulle jag utan tvifvel ansett det såsom en pligt att understödja detsamma. Att åter nu föreslå en skrifvelse, såsom motionären satt i fråga, tror jag vara af ringa gagn, ty om icke en dylik skrifvelse beslutes äfven i Andra Kammaren, har saken förfallit, och då utgör denna Kammares beslut endast ett uttryck af Kammares mening, utan inflytande på frågans ytterligare behandling. Jag in-skränker mig således till att beklaga, att denna för universitet vigtiga fråga fått hvila så länge, utan att blifva afgjord, och jag skulle vara glad om flere ville, genom ett instämmande i en sådan åsigt, gifva oss anledning att hoppas en snar lösning af frågan.

Herr Bergstedt: För tre år sedan tillät jag mig väcka en alldeles lika lydande motion som Herr Hallenborgs nu förevarande. Den afstyrktes af Stats-Utskottet på den grund, att frågan borde genom Kongl. Maj:ts försorg undergå en utredning, men jag förändrade då mitt yrkande derhän, att Riksdagen skulle aflåta en underdånig skrifvelse med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida behovet af ett förökadt utrymme för Upsala universitets boksamling och läsrum bäst skulle kunna tillgodoses och en värmeledning för hela bibliotekslokalen tillvägbringas, samt derom till nästa Riksdag aflåta nådig proposition. Denna framställning vann då så mycket

understöd inom denna Kammare, att, om jag hade velat insistera derpå, jag hade grundad förhoppning antaga att ett beslut i enlighet dermed kunde hafva blifvit fattadt. Men då uppträdde Herr Ecklesiastikministern, som kort förut i en annan punkt hade lagt Kammararen så varmt på hjertat att utfärda en skrivelse till Kongl. Maj:t — nemligen för att få landstingen berättigade att uppsätta förslag till folkskoleinspektörer — och yttrade, att han visste icke hvad en sådan skrivelse skulle tjena till, helst han »hade allt skäl förmoda, att Kongl. Maj:t redan till nästa Riksdag ämnade framställa nådig proposition i ämnet. Jag beklagar mycket, att jag hyste någon förhoppning att det löfte, som då gafs, skulle komma att verkställas; jag har nu väntat derpå i tre år, men en sak har dock vunnits och det är, att genom den behandling, denna fråga under tiden undergått, har den kommit i det stadium, att den nu kan anses vara för lång tid död och begravnen. Förhållandet är nemligen, att Upsala universitet år 1865 ingick med en begäran i samma syfte, hvori jag år 1872 och Herr Hallenborg nu motionerat. Så klart ansågs saken då vara utredd, att Kongl. Maj:t varit färdig framställa proposition i ämnet till Riksdagen, om icke Herr Finans-ministern då kommit emellan och framställt statens trängande ställning sådan, att Chefen för Ecklesiastikdepartementet icke ansåg sig då böra göra någon framställning i detta syfte. Sedan dess har frågan undergått ytterligare behandling. Då jag väckte min motion fingo byggnadsauktoriteterna befallning att göra upp ett förslag, grundadt på den tanken att afskära den stora vestibulen på höjden och att den ena delen skulle begagnas för bibliothekets äudamål och den andra, en kolossal låda, till rakt ingenting. Detta förslag vann icke på något håll understöd. Flera andra förslag äro uppgjorda, men förkastade, och nu är frågan inne i ett nytt stadium. Jag ber få anmärka, att hvad Stats-Utskottet här anfört derom, att ärendet skulle vara under utredning, icke är fullt riktigt, emedan det egentligen är en helt och hållet ny fråga, som nu är under utredning. Inom Upsala universitets konsistorium har nemligen uppstått tanken på att fira det jubileum, som snart tillstundar för universitetet, med grundläggande af en praktbyggnad, som skulle kosta minst en million, kanske dubbelt, och det är denna fråga som tills vidare undanskjutit bibliotheksfrågan. Ritningar och kostnadsförslag äro uppgjorda, hvilka sluta på en och en half million. Då vore det de akademiska fädernas önskan att få grunden lagd till en mängd vackra lägenheter, af hvilka en skulle användas till samlingssal eller aula. Frågan om en sådan festbyggnad, hvartill grundstenen skulle läggas år 1877 vid jubileum, har helt och hållet begräffat frågan om bibliotheket. Om Riksdagen skulle bevilja dessa båda millioner, som torde vara behöfliga för denna tankes verkställande, så skulle detta palats möjligen kunna vara färdigt år 1880 och då först kunde man börja tänka på, hvad som skulle kunna göras med bibliotheket; men icke ett ögonblick förr kan denna fråga komma under öfverläggning. Jag hemställer, huruvida detta är vänligt handladt

*Beredande af
ökadt utrymme
för bibliotheket
i Upsala.
(Forts.)*

Beredande af
skildt utrymme
för biblioteket
i Upsala.
(Forts.)

mot den korps af tjenstemän, som handhafva den akademiska boksamlingen. Det är nu tio år sedan universitet fordrade, att något borde göras för afhjelpande af de ifrågavarande olägenheterna. Sedan dess hafva åtskilliga planer blifvit uppgjorda och förkastade, och nu föreligger åter en vidtomfattande plan, afsedd att bringas till verkställighet, innan något får göras vid frågan om bibliotekets behof af en ordentlig och mensklig lokal. Jag frågar är det rätt handladt, är det ens menskligt att lemna alla dem, som hafva anställning vid biblioteket, vind för våg? Alla äro ense om, att Upsala universitet är i stort behof, icke allenast af värmeledning vid biblioteket, utan äfven af utvidgade lokaler i öfrigt. Så t. ex. är der brist på föreläsningssalar och sessionsrum för konsistorium och fakulteter, och detta behof skulle kunna tillgodoses derigenom, att en ytterligare flygel uppfördes vid biblioteket, motsvarande den nu föreslagna. Jag tror att 200,000 kronor vore tillräckligt för att afhjelpa universitetets behof i dessa hänseenden. Om Riksdagen ännu längre lemnar denna fråga å sido, blir följden, att Riksdagen gifver på hand, att den förhoppning, som man hyser om anslag till den ifrågasatta praktbyggnaden, icke skall blifva gäckad. Vore det då icke bättre, att genom ett uttalande från Riksdagens sida en sådan förhoppning aflägsnades och att förvissning gäfves, huruvida de verkliga behofven komma att blifva tillgodosedda eller ej? Jag tror det, och då motionären tyckes hafva önskat, att någon skulle formulera ett yrkande vid detta tillfälle, ber jag få upptaga detsamma, jag vid 1872 års Riksdag framställde, nemligen om aflåtande af en skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t ville taga frågan om hand och derom framställa proposition till nästa Riksdag, och i detta syfte anhåller jag om frågans återremmitterande till Utskottet.

Herr Rydin: Denna fråga har verkligen kommit på en sådan ståndpunkt, att det fordras stora krafter för att få den loss derifrån. En mängd olika förslag hafva blifvit framställda och valet mellan dem är ingalunda lätt, men det är af vigt, att ett sådant val sker och att det sker snart. För Herr Hallenborgs motion talar den omständigheten, att samma förslag blifvit två gånger af universitetet framställt för Kongl. Maj:t. De nya svårigheter, som sedermera uppstått, bero derpå, att man ansett, att Carolinasalen möjligen skulle kunna användas för det ifrågavarande ändamålet. Men ju mer man undersöker detta sätt att lösa frågan, desto svårare blir det att få saken ordnad, och jag har af en sakkunnig person hört uppgifvas, att Herr Hallenborgs förslag vore af alla det lättast verkställbara. Det är två anspråk, som måste tillfredsställas, nemligen behofvet af läsrum för de studerande och af värmeledning. Jag vill icke inlåta mig på det nu framställda förslagets företråde framför öfriga, derom råda olika meningar; men jag vill endast anföra det faktum, att temperaturen i bibliotekssalen denna vinter stundom nedgått ända till — 10 grader. Flere af bibliotekets tjenstemän hafva redan

ådragit sig rheumatism. Detta är ej en följd af klemighet, då bibliotheket hålles öppet mycket oftare än förr både under terminer och mellanterminer. Om nu der anställda personer icke skola blifva förderfvade till helsan, så är det nödvändigt att undanrödja dessa olägenheter genom anorånande af värmeledning och läsesalar. För en sådan åtgärd tror jag Riksdagen borde uttala sig och instämmer derföre med Herr Bergstedt i yrkandet om återremiss, för att derigenom få en skrivelse i ämnet till Kongl. Maj:t aflätnen.

*Beredande af
ökadt utrymme
för bibliotheket
i Upsala.
(Forts.)*

Herr De Maré: Jag skall naturligen icke försöka att följa den näst siste talaren på hans utflygt, om huru ett bibliothek bör vara beskaffadt; men jag ber få fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att under det han talat om ett önskningsmål på en eller annan million, så nöjer sig motionären med 158,000 kronor. Det bör icke kunna förnekas, att Stats-Utskottet, som pröfvat icke allenast den ärade representantens från Malmö nu framställda förslag utan äfven en några år förut af en representant från Östergötland i ämnet väckt motion, sett frågan från den synpunkt, som måste anses vara den rätta, nemligen att, då de auktoriteter, som böra yttra sig i frågan, icke kunnat blifva ense, man måste anse den utredning, som är nödvändig, ännu icke hafva försiggått. Den omständigheten, att Stats-Utskottet nu enhälligt ansett sig böra afstyrka den väckta motionen, innebär det kraftigaste bevis för att frågan ännu icke är fullt utredd, och jag vågar derföre föreställa mig, att Kammaren icke kan göra annat än instämma i det beslut, hvartill Stats-Utskottet för sin del kommit, eller att Herr Hallenborgs motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena Björnstjerna: Jag kan blott beklaga, att Chefen för Ecklesiastik-departementet icke är närvarande för att taga ordet i denna fråga och besvara de anmärkningar, som blifvit gjorda af Herr Bergstedt. Jag tror mig likväl veta, att han aldrig förlorat frågan ur sigte och att han fäst stort vikt vid att få en lösning af densamma, men att anledningen, hvarför han icke kunnat tillstyrka Kongl. Maj:t att framlägga proposition i ämnet, just varit den stora oenighet, som i detta afseende varit rådaande inom Upsala universitets konsistorium. Han har föreställt sig, att hvilken mening, han än framställde, skulle komma att möta motstånd från Konsistorii sida och har derföre trott sig böra uppskjuta att vidtaga någon åtgärd i denna fråga.

Herr Bergstedt: Jag har visserligen aldrig hyst den förhoppning, att den ärade representanten från Kalmar län skulle gifva mig äran af sitt sällskap på mina vandringar, men dessa gå verkligen icke genom luften, utan hålla sig vid den jordiska verkligheten. Jag ber få upplysa honom derom, att den behandling frågan hos Kongl. Maj:t undergått består deri, att, sedan Upsala Konsistorium kommit in till

*Beredande af
ökadt utrymme
för biblioteket
i Upsala.
(Forts.)*

Kongl. Maj:t med anhållan, att kostnaden för den oförmälda byggnaden skulle upptagas till »eller något mera» än en million, aflät Kongl. Maj:t den 23 Oktober sistlidet år, efter sju månaders betänketid, en skrifvelse till Kanslersembetet med förfrågan, huru och under hvilken tid och med hvilka medel Universitetet ämnade tillvägabringa denna byggnad. Kongl. Maj:t fick det svar, som väl kunde väntas, att Universitetet icke egde några medel alls, och dermed har frågan afstodnat. Jag hemställer, huruvida detta icke är ytterligare ett skäl för den anhållan om återremiss, jag tagit mig friheten göra, emedan i det stadium, frågan nu är, ingen möjlighet finnes att få den afgjord förr, än det omnämnda nya huset blir färdigt och inredt, så att Carolinasalen kan raseras. Jag anhåller få fortsätta mitt yrkande om återremiss.

Herr Statsrådet Friherre Alströmer: Jag har begärt ordet endast för att gifva till känna min öfvertygelse, att den skrifvelse, som möjligen kunde blifva följden af en återremiss, icke skulle föranleda en skyndsammare lösning af frågan. Kongl. Maj:ts regering har ingalunda lemnat frågan å sido, utan den har flera gånger varit föremål för öfverläggning; men så många olika förslag hafva blifvit framställda, att frågan hittills icke fått den utredning, som fordras för att en framställning i ämnet skulle kunna göras från Kongl. Maj:ts sida till Riksdagen. Man har föreslagit borttagandet af den stora trappuppgången, uppförandet af en flygel, Carolinasalens inredande för bibliotekets ändamål o. s. v. För min del anser jag af alla dessa förslag det vara det enklaste, som afser att använda Carolinasalen för det ändamål, hvartill den bäst lämpar sig, eller för bibliotekets behof, så att der icke vidare tillåtes de stora folksamlingar, hvilka vid åtskilliga tillfällen nu ega rum derstädes och som kunna vara för biblioteket menliga. För de ändamål, hvartill Carolinasalen nu användes, skulle enligt min tanke, i stället kunna erhållas en lämplig lokal i Slottets södra flygel.

Herr Hallenborg: Då här har blifvit yttradt att den omständigheten, att tankarne voro så delade om det sätt, hvarpå denna fråga skulle kunna lösas, måste åstadkomma uppskof med densammas afgörande, ber jag att få yttra några ord om de särskilda förslag, som i detta ämne blifvit framställda. Det ena förslaget går derpå ut, att till bibliotek inreda den nuvarande s. k. Carolinasalen, helst man ansett det olämpligt att universitetet har sin solennitetssal i samma hus, som inrymmer biblioteket. Det har emellertid visat sig att om detta rum, för att kunna användas till sagde ändamål, skulle förses med helt andra trossbottnar, än för närvarande, detta skulle medföra drygare omkostnader än den anordning jag föreslagit. Det andra förslaget afser att borttaga trappan och använda det utsprång, hvaruti denna finnes, för bibliotekets behof. Men detta är från många synpunkter olämpligt. Då emellertid i en fråga sådan som denna

tankarne äro så delade, synes det mig vara enklast, att Kongl. Maj:t utan afseende å de olika meningarne föreslår Riksdagen det, som Kongl. Maj:t anser vara riktigast; och jag tror, att, derest Kongl. Maj:t genom uttalande från Riksdagen får ett stöd för en viss åsigt, Kongl. Maj:t skall hafva lättare att få denna fråga utredd än genom att afvakta den dag, då Konsistorium blir enigt; ty jag tror att man, utan att begå någon ohöflighet, kan säga att det är en institution, inom hvilken det städse skall blifva svårt att i denna fråga åstadkomma enighet. För öfrigt, som yrkande om återremiss blifvit gjordt, ber jag nu att få förena mig deri och hoppas att Stats-Utskottet, då det närmare får tänka på saken, skall finna att frågan är af den vikt att man icke bör uppskjuta att tillgodose ett så trängande behof, som här verkligen förefinnes. Man behöfver blott göra ett besök i Universitetets bibliotek för att finna att de der anställda personerne arbeta under så ogynsamma förhållanden, att man måste känna behof af att lindra deras lidanden.

*Beredande af
ökadt utrymme
för biblioteket
i Upsala.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels återremiss deraf, framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

47:de, 48:de och 49:de punkterna.

Biföllos.

50:de punkten.

Herr Nordenfeldt L. M.: Vid förra riksdagen beslöts, såsom Herrarne torde erinra sig, att detta anslag å 30,000 kronor skulle beviljas under vissa vilkor. Bland andra att högsta årsafgiften för elev skulle bestämmas till 50 kronor. Redan då höjdes många röster med uttalande af orimligheten af detta vilkor. Det är nemligen icke svårt att inse, att en skola, som skall hålla sig med lokal, upplysning, värme, lärarekrafter m. m., icke gerna kan blifva en god skola, om den icke får sätta högre årsafgifter än 50 kronor för hvarje elev, och dessutom nödgas hafva frielever. Erfarenheten har också nog samt bekräftat, att detta anslag icke kunnat begagnas så vidsträckt som man hade hoppats. Vid efterhörande i Ecklesiastik-departementet har jag fått den upplysning, att af dessa 30,000 kronor endast 12,400 kunnat anvisas, i brist af berättigade ansökningar. — Om man verkligen vill göra något för denna undervisning, hvilken synas mig i hög grad förtjena understöd, bör man väl gifva understödet under sådana vilkor att det gagnar. Jag tager mig derföre friheten begära bifall till min reservation, som lyder sålunda: att för år 1876

*Skolor för
qvinlig
ungdom.*

Skolor för
qvinlig
ungdom.
(Forts.)

må på extra stat anvisas 30,000 kronor att användas till understöd, med högst 3,000 kronor till hvarje, åt sådana högre skolor för qvinlig ungdom, hvilka efter vederbörandes hörande pröfvas vara deraf i behof, under vilkor att elevernas årsagifter icke bestämmas till högre belopp än 100 kronor, att frielever till det antal, som af Kongl. Maj:t bestämmes, vid skolan antagas, att årlig berättelse afgifves öfver skolans verksamhet, samt att skolan skall vara underkastad den kontroll och de vilkor i öfrigt, som Kongl. Maj:t kan finna godt bestämma». Detta är precis lika med det beslut, som förra gången fattades af Riksdagen, med den skillnad att 100 kronor blifvit insatta i stället för 50 kronor såsom maximiafgift.

Grefve Hamilton, Henning: Utan tvifvel har den siste värde talaren rätt deri, att en afgift af 50 kronor såsom maximum är så låg, att knappast någon enskild skola skulle kunna vara belåten med att mottaga det lilla statsbidraget med vilkor att icke få taga högre afgift af eleverna, men jag tror ändock att det af Herr Nordenfelt framställda förslag icke är fullt riktigt. Om man bestämmer maximum till 100 kronor, skulle det kunna inträffa att en sådan skola komme att taga sin ersättning för hvad den tager för litet i de högre klasserna genom att taga för mycket i de lägre; ty alldeles klart är, att en afgift af 100 kronor i första, andra eller tredje klassen är för hög, då dessutom ett bidrag af staten lemnas. Vill man derföre göra en förändring, så torde densamma böra bestå deri, att årsavgifternas maximum bestämmes t. ex. till 75 kronor för de tre lägre klasserna och till 100 kronor eller något deröfver för de högre.

Grefve Beck-Friis: Då bidrag af staten till dessa skolor först vid sista riksdag beviljats och man således har knappast mer än ett års erfarenhet om huru det verkar, så tror jag, att det är för tidigt att vidtaga ändringar i de vilkor, som då bestämdes. Man ser i betänkandet, att redan nio skolor anmält sig till erhållande af understöd och således, då maximum af det understöd, som lemnas till hvarje skola, är 3,000 kronor, skulle i denna stund vara anmälda skolor, som skulle upptaga tillsammans 27,000 kronor af hela statsanslaget 30,000 kronor. Sex af dessa skolor hafva redan fått understöd, så att det återstår tre anmälda och, efter hvad som upplysts, väntas ännu flera. Det är icke något tvifvel om att icke de 30,000 kronorna komma att utgå. Sedan man sett dessa anslags användning under ett eller annat år, så torde tiden vara inne att, i fall behofvet deraf visat sig och en på sak grundad begäran om ändring i de uppgjorda vilkoren kommer att framställas, vidtaga en sådan, men att nu ändra desamma anser jag för tidigt. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Sundell: Äfven jag skall anhålla om ändring i vilkoren för ifrågavarande statsunderstödet åtnjutande. Jag vet åtminstone

ett elementarläroverk för qvinlig ungdom, der det jemväl finnes frieleplatser, men hvars styrelse icke kunnat begära understöd för det-samma, derföre att vilkoren äro alldeles för dryga. Jag har nu begärt ordet, icke för att bidraga dertill att detta läroverk må komma i åtnjutande af statsunderstöd, utan blott för att söka få nedsatta de vilkor, som nu äro stipulerade. Jag anser mig likväl icke böra till alla delar biträda den af Herr Nordenfelt uttalade mening, utan tror, att de af Herr Grefve Hamilton uppställda vilkor äro bättre och riktigare, och ber derföre att få instämma i hvad han yttrat. Jag vill rent ut säga, att det förvånar mig, att så många läroverk som vi hört uppgifvas, blifvit delaktiga af detta anslag, då jag vet hvilka ansträngningar det fordrats för att få det af mig först omförmälda inrättadt; och förefaller det mig som om de sex läroverk, för hvilka sökts och erhållits statsunderstöd, antingen haft några fonder att tillita eller ock fått påräkna en sällsynt liberalitet och välvilja. Jag instämmer med Herr Grefve Hamilton.

*Skolor för
qvinlig
ungdom.
(Forts.)*

Herr Widén: I likhet med den utskottsledamot, som först yttrade sig i frågan, anser jag att en ändring icke bör göras i förra Riksdagens beslut beträffande understöds åtnjutande. Visserligen har en reservant gjort anmärkning mot den låga årsafgift af 50 kronor, som då bestämdes. Men efter min föreställning har man att härvid betänka, att denna låga siffra blifvit bestämd, på det att de mindre bemedlades barn skulle få tillfälle till inträde i skolan. Reservantens föreslagna årsafgift af 100 kronor är en alltför dryg afgift för en stor del af den klass af folket, som måste känna behof af att insätta sina barn i dessa skolor. Nu säger man, att Utskottets lägre afgift i förening med det äfvenledes icke stora statsbidraget icke blifver tillräcklig för att uppehålla en sådan skola. Men vi hafva dock, i de många ansökningar som ingått om statsunderstöd för sagda ändamål, exempel derpå att det går för sig att, trots den sålunda framhållna bristen på medel, få en skola till stånd. Saken går till på det enkla sätt, att en kommun eller familjerna inom en kommun förena sig om att bilda en skola och anslå dertill den summa, som erfordras till fyllnad i hvad som kan brista för uppnåendet af det åsyftade ändamålet. Jag anser det vara en mycket god tanke af Riksdagen att vilja sätta dessa flickskolor i den ställning, att kommunerna blifva de, som väsendtligen leda desamma. Det är obestridligt, att, då fråga är om flickors uppfostran, familjen bör hafva mera att säga än i fråga om gossars uppfostran. Men huru detta skall blifva möjligt, utan att de äfven åtaga sig större afgifter, än de nu erlagga till de läroverk, der deras gossar gå, det förstår jag icke. Men dessa större afgifter böra icke drabba dem på det sätt, som reservanten förordat eller medelst förhöjandet af de särskilda elevernas årsafgifter, enär deraf skulle följa, hvad jag redan påpekat, att de mindre bemedlade familjerna icke skulle få råd att bekosta sina flickors uppfostran i skolan, utan i den af mig här ofvan antydda formen af understöd

Skolor för
qvinlig
ungdom.
(Forts.)

från kommunen eller särskilda skolbolag. Jag tror derföre, att Riksdagen inslagit på en riktig väg; och som erfarenheten icke ännu ådagalagt motsatsen, utan tvärtom, så anser jag, att man icke behöfver göra någon ändring härutinnan, utan tillstyrker för min del bifall till Utskottets förslag, att bibehålla den anordning, som gjordes i fjor, oförändrad.

Herr Sundell: Då jag finner, att, förra gången jag hade ordet, jag tog fel deri att, enligt min uppfattning, Herr Grefve Hamilton framställt bestämdt yrkande, hvilket likväl icke lärar varit händelsen, anhåller jag att få förändra mitt yrkande i frågan och instämmer jag nu med reservanten, Herr Nordenfelt.

Herr von Koch: Det var egentligen med anledning af den näst föregående talarens yrkande jag begärde ordet. Han sade nemligen, att detta anslag vore gifvet egentligen för att åt *de mindre bemedlade* klassernas barn bereda uppfostran. Jag tror dock icke att detta var ändamålet med anslaget. Historien om detta anslag är följande: Af en komité hade utarbetats förslag om inrättande af elementarskolor för flickor i någon likhet med de *fullständiga* elementarläroverken, eller de *bästa* som funnos för gossar, fastän småningom och i början i en mindre skala. Förslaget rönte mycken sympati af mig och många, till dess vid omreglering år 1873 af goss-skolorna man kom underfund med, att sådana band och bördor lades på lärare och lärjungar, att vi började draga öronen åt oss och tänka på, huruvida det icke vore nödigt att frälsa åtminstone det ena och ömtåligaste könet från ännu rådande pedantiska rigorism med sina hemlexor, sin ofrihet i val af språk, sina öfverdrifna fordringar i skrifproffen och sina fasta klasser. Man ansåg derför bättre att lemna vida friare undervisning i flickskolorna än hvad man ännu lyckats få i de allmänna goss-skolorna. Då kastade man sig tills vidare på att i stället understödja *enskilda* skolor, men åsyftade derigenom visserligen icke att åstadkomma några flera *små underhålliga* pensionsanstalter, knappt motsvarande de 3-klassiga goss-skolorna, utan att uppmuntra elementarskolor af samma slag, som de fullständigaste och bästa, hvilka funnos anordnade för det andra könet. Detta var 1873. Kom så Kongl. Maj:ts, af Stats-Utskottet nästan alldeles förderfvade förslag af år 1874. Huru ärendet den 9 Maj samma år behandlades i denna Kammarer är säkert ännu i minne. Det gick eljest så till, att frågan föredrogs efter en votering kl. nära $\frac{1}{2}$ 12 på natten, då Kammararen var alldeles uttröttad af en annan diskussion. Jag bekänner, till min egen skam, att jag saknade både krafter och mod att den sena timmen inleda en lång diskussion mot ett enigt Stats-Utskott. En vida yngre och sakkunnigare ledamot var lika klenmodig. Sannolikt flere, ty ingen begärde ordet, och så tillkom ett *enhälligt (!)* beslut i Första Kammararen. Jag får nu, i det skick saken kommit, blott fästa uppmärksamheten på att, om *maximisumman* för årsafgiften bestämmes

till 100 kronor, står det i Kongl. Maj:ts skön att understödja en skola, som har rättighet att antingen uppbära denna *högre* afgift för *alla* elever, eller ock blott för dem uti de högre klasserna, t. ex. för dem, på hvilka fordringarne äro *högre* än på gossar uti tredje klassen, men en *lägre* af t. ex. 50 kronor för elever, å hvilka fordringarne motsvara de tre lägsta klasserna af elementarläroverket. Hufvudsaken är, att de flickskolor, som få statsanslag, skola vara mönsterskolor. Så i *alla* deras klasser. Då verkar anslaget troligen genom täflan mycket, huru ynkligt litet det tilltogs. Det förefaller mig orätt och det går emellertid icke an att, såsom en utskottsledamot sagt, försöka med det nu varande systemet ännu någon tid. Följden deraf blir den, att det hopp för flickskolorna om allmän förbättring, man fäst vid statsanslaget, icke förverkligas, ty det blir snart alldeles upptaget af en slags pedagogier för *half* bildning af *mindre* bemedlade. Men just *dessa*, äfven de *mest* begåfvade, blifva då tidigt skilda från de i ekonomiskt afseende, bättre lottade och få mindre utsigt att erhålla en *god* bildning i en fullständigare skola, blott tillgänglig för de rikaste. Jag anhåller därför om bifall till Herr Nordenfelts reservation.

Skolor för
qvinlig
ungdom.
(Forts.)

Herr Widén: Det har blifvit anmärkt af den siste talaren, att Kongl. Maj:t skulle genom nu varande bestämmelser vara förhindrad att behandla ärenden af ifrågavarande beskaffenhet på det ändamålsenligaste sättet. Jag ber i afseende härpå blott att få fästa uppmärksamheten derpå, att Utskottets förslag härutinnan ingenting annat är än Kongl. Maj:ts eget i den nädiga propositionen, och att Kongl. Maj:t sjelf härvid ej ens antydt att några sådana svårigheter för honom förefinnas, som talaren velat säga oss vara för handen.

Herr von Koch: Jag vill endast i anledning af den siste talarens yttrande tillkännagifva, att det väl är de i Kongl. Maj:ts proposition intagna vilkor, som Utskottet nu tillstyrkt, men som de vilkor, hvarunder dessa anslag skulle få åtnjutas, efter så många ärendets vedervärdigheter bestämdes af förra Riksdagen ensamt utan stort afseende å den Kongl. propositionen, undrar jag icke på att *Regeringen* nu icke ansett sig böra föreslå någon ändring i vilkoren. Jag tror mig dock veta, att det uttalats ett allmänt klander af sakkunnige just öfver detta förra Riksdagens beslut. Vi hafva nyss hört af Herr Grefve Hamilton, som har sig anförtrodd ledningen af de högsta bildningsanstalterna i riket, att äfven enligt hans åsigt det var ett fel att bestämma maximisiffran så låg som till 50 kronor, och jag tror för min del att man skulle göra rätt uti om man gafve Kongl. Maj:t en större latitud, i afseende å beviljandet af dessa statsbidrag, än som förra gången medgafs. Jag förnyar min anhållan om bifall till Herr Nordenfelts reservation.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr

Skolor för
qvinlig
ungdom.
(Forts.)

Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten och dels af Herr Nordenfelt att Kammaren, med afslag å punkten, skulle för sin del besluta, att för år 1876 må på extra stat anvisas 30,000 kronor, att användas till understöd med högst 3,000 kronor till hvarje, åt sådana högre skolor för qvinlig ungdom, hvilka efter vederbörandes hörande pröfvades vara deraf i behof, under vilkor att elevernas årsafgifter icke bestämdes till högre belopp än 100 kronor, att frielever till det antal, som af Kongl. Maj:t bestämdes, vid skolan antoges, att årlig berättelse afgäfvdes öfver skolans verksamhet, samt att skolan skulle vara understad den kontroll och de vilkor i öfrigt, som Kongl. Maj:t kunde finna godt bestämma».

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr von Koch begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

»Den, som bifaller 50:de punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antager Kammaren det förslag Herr Nordenfelt i sin reservation framställt.»

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit såhunda:

Ja—64.

Nej—16.

51:sta—76:te punkterna.

Biföllos.

Herr Grefven och Talmannen hemställde, att det i dag för första gången bordlagda målet skulle uppföras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde samt att de ärenden, hvilka i dag blifvit för andra gången lagda på bordet, skulle å samma lista införas näst efter Stats-Utskottets Utlåtande N:o 56, hvilket bifölles.

Kamrarne åtskildes kl. nära 10 e. m.

In fidem
O. Brakel.